OʻZBEKISTON RESPUBLIKASI

MAKTABGACHA VA MAKTAB TA’LIMI VAZIRLIGI

ANDIJON VILOYATI PEDAGOGIK MAHORAT MARKAZI

IJTIMOIY-IQTISODIY FANLAR METODIKASI KAFEDRASI

“TASDIQLAYMAN”

Akademik faoliyat bo`yicha direktor
o`rinbosari _____ O`.Qurbonov
“ 18 ” 04 2026-yil

“IJTIMOIY KO’NIKMALARNI RIVOJLANTIRISH”

(barcha malaka oshirish yo’nalishlari uchun)

TA’LIMDAGI ISLOHOTLAR VA SOHAGA OID ME’YORIY – HUQUQIY HUJJATLAR O’QUV MODULI

SILLABUSI

“ TA’LIMDAGI ISLOHOTLAR VA SOHAGA OID ME’YORIY-HUQUQIY HUJJATLAR ” MODULI SILLABUSI

Ko‘rsatkich	Mazmuni
Modul nomi	Ta’limdagi islohotlar va sohaga oid me’yoriy-huquqiy hujjatlar
Modul turi	Majburiy
Ta’lim yo‘nalishi	Pedagog kadrlar malakasini oshirish
Umumiy hajmi	8soat
Nazariy mashg‘ulotlar	2 soat
Amaliy mashg‘ulotlar	6 soat
Mustaqil ta’lim	
Nazorat shakli	Test, amaliy topshiriq, keys-stadi
Mashg‘ulot shakli	Ma’ruza, seminar, amaliy mashg‘ulot, trening

1. Modulning maqsadi

Pedagoglarning ta’lim sohasidagi normativ-huquqiy hujjatlar bo‘yicha bilimlarini rivojlantirish, ularning mazmunini tahlil qilish, huquqiy normalarni pedagogik faoliyatga tatbiq etish hamda kasbiy faoliyatda qonunchilik talablariga rioya qilish ko‘nikmalarini shakllantirish.

2. Modulning vazifalari

- ta’lim sohasidagi normativ-huquqiy hujjatlar tizimini o‘rgatish;
- asosiy qonunlar va qonunosti hujjatlari bilan ishlash ko‘nikmasini shakllantirish;
- pedagogning huquq va majburiyatlarini tushuntirish;
- ta’lim oluvchilarning huquqlarini o‘rganish;
- huquqiy vaziyatlarni tahlil qilish;
- tegishli normativ-huquqiy hujjatni mustaqil izlashga o‘rgatish;
- huquqiy normalarni kasbiy faoliyatda qo‘llash kompetensiyasini rivojlantirish.

3. 8 soatlik mavzular taqsimoti

№	Mavzu	Nazariy	Amaliy	Mustaqil	Jami
1	**Ta’limdagi normativ-huquqiy hujjatlarni bilish va kasbiy faoliyatda qo‘llash**	2			**2**
2	**Bola huquqlarini himoya qilish bo‘yicha davlat siyosati**		2		**2**
3	**Korrupsiyaga qarshi kurashishning zamonaviy yondashuvlari**		2		**2**
4	**Ekologik xavfsizlik va uni ta’minlash yo‘nalishlari**		2		**2**
Jami		**2**	6		**8**

1-mavzu. Ta’limdagi normativ-huquqiy hujjatlarni bilish va kasbiy faoliyatda qo‘llash

Jami: 2 soat — 2 soat nazariy

Yo‘nalish	Mazmuni
Mavzu	**Ta’limdagi normativ-huquqiy hujjatlarni bilish va kasbiy faoliyatda qo‘llash**
Maqsad	Tinglovchilarda normativ-huquqiy hujjatlar, ularning turlari va ta’lim tizimidagi o‘rni haqida tizimli tushuncha shakllantirish.
O‘quvchi biladigan bilim	Normativ-huquqiy hujjat tushunchasi; qonun, farmon, qaror, buyruq va nizomlarning umumiy mazmuni.
O‘quvchi tushunadigan bilim	Normativ-huquqiy hujjatlarning o‘zaro bog‘liqligi va ta’lim jarayonini tartibga solishdagi ahamiyati.
O‘quvchi bajara oladigan faoliyat	Hujjatlarni turlari bo‘yicha ajrata oladi; ta’limga oid hujjatlarni topadi va ularning mazmunini qisqacha tahlil qiladi.
Nazariy mazmun	Normativ-huquqiy hujjat tushunchasi. Huquqiy hujjatlarning turlari. Qonun va qonunosti hujjatlari. Ta’lim sohasidagi huquqiy munosabatlar.
Amaliy faoliyat	Turli hujjatlarni guruhlarga ajratish; hujjatning nomi, qabul qilingan sanasi va huquqiy maqomini aniqlash.

Yo‘nalish	Mazmuni
Metodlar	Aqliy hujum, klaster, guruhda ishlash, hujjat tahlili.
Mustaqil ish	Bitta ta’limga oid normativ-huquqiy hujjatni tanlab, uning asosiy mazmunini tahlil qilish.
Kutiladigan natija	Tinglovchi normativ-huquqiy hujjatlarni farqlay oladi va ta’limga oid hujjatlarni mustaqil izlay oladi.

2-mavzu. Bola huquqlarini himoya qilish bo‘yicha davlat siyosati
Jami: 2 soat —2 soat amaliy

Yo‘nalish	Mazmuni
Mavzu	**Bola huquqlarini himoya qilish bo‘yicha davlat siyosati**
Maqsad	Tinglovchilarni ta’lim sohasini tartibga soluvchi asosiy qonun hujjatlari bilan tanishtirish.
O‘quvchi biladigan bilim	**Bola huquqlarini himoya qilish bo‘yicha davlat siyosati, Bola huquqlari kafolatlari to’g’risidagi qonun, Bola huquqlari bo’yicha Konvensiya**
O‘quvchi tushunadigan bilim	**Bola huquqlari kafolatlari to’g’risidagi qonun, Bola huquqlari bo’yicha Konvensiya**ning mazmuni, ta’lim tashkilotlari va pedagoglarning huquqiy munosabatlari.
O‘quvchi bajara oladigan faoliyat	Qonunning tegishli moddasini topish; huquqiy normani pedagogik vaziyat bilan bog‘lash.
Nazariy mazmun	O‘zbekiston Respublikasi Konstitutsiyasida ta’lim masalalari. “**Bola huquqlari kafolatlari to’g’risidagi qonun, Bola huquqlari bo’yicha Konvensiya**sining asosiy qoidalari. Ta’lim tizimi. Ta’lim tashkilotlarining huquq va majburiyatlari.
Amaliy faoliyat	**Bola huquqlari kafolatlari to’g’risidagi qonun, Bola huquqlari bo’yicha Konvensiya**sining tegishli moddalarini guruhlarda tahlil qilish.
Metodlar	Keys-stadi, BBB, muammoli ta’lim, huquqiy hujjat bilan ishlash.
Mustaqil ish	**Bola huquqlari kafolatlari to’g’risidagi qonun, Bola huquqlari bo’yicha Konvensiya**sidan pedagogning faoliyatiga bevosita taalluqli normalarni aniqlash.

Yo‘nalish	Mazmuni
Kutiladigan natija	Tinglovchi ta’lim sohasidagi asosiy qonun hujjatlarini biladi va ulardan amaliy faoliyatda foydalanish yo‘llarini tushunadi.

3-mavzu. Korrupsiyaga qarshi kurashishning zamonaviy yondashuvlari
Jami: 2 soat — 2 soat amaliy

Yo‘nalish	Mazmuni
Mavzu	**Korrupsiyaga qarshi kurashish va ta’lim tizimida korrupsiyaning oldini olish**
Ajratilgan vaqt	**2 soat**: 2 soat amaliy
Maqsad	Tinglovchilarda korrupsiya tushunchasi, uning kelib chiqish sabablari va salbiy oqibatlari, korrupsiyaga qarshi kurashishning huquqiy asoslari haqida bilim va tushunchalarni shakllantirish hamda ta’lim tizimida korrupsiyaviy holatlarning oldini olish bo‘yicha amaliy ko‘nikmalarni rivojlantirish.
Vazifalar	Korrupsiya va korrupsiyaga oid huquqbuzarliklar tushunchasini yoritish; korrupsiyaning asosiy ko‘rinishlarini tushuntirish; korrupsiyaga qarshi kurashishning huquqiy asoslarini o‘rgatish; ta’lim tizimida korrupsiyaviy xavflarni aniqlash; korrupsiyaning oldini olish mexanizmlarini tushuntirish; pedagoglarda halollik va korrupsiyaga nisbatan murosasiz munosabatni shakllantirish.
O‘quvchi biladigan bilim	Korrupsiya tushunchasi; korrupsiyaga oid huquqbuzarliklar; manfaatlar to‘qnashuvi tushunchasi; korrupsiyaning asosiy ko‘rinishlari; korrupsiyaga qarshi kurashishning asosiy huquqiy hujjatlari.
O‘quvchi tushunadigan bilim	Korrupsiyaning ta’lim sifati, jamiyat ishonchi va davlat boshqaruviga salbiy ta’siri; korrupsiyaning oldini olishda shaffoflik, qonuniylik, halollik va javobgarlik tamoyillarining ahamiyati; manfaatlar to‘qnashuvining yuzaga kelish sabablari va uni oldini olish zarurati.
O‘quvchi bajara oladigan faoliyat	Korrupsiyaviy xavf mavjud bo‘lgan vaziyatlarni aniqlaydi; korrupsiya va manfaatlar to‘qnashuviga oid holatlarni farqlaydi; tegishli normativ-huquqiy hujjatlarni izlaydi; vaziyatga huquqiy baho beradi; korrupsiyaning oldini olish bo‘yicha amaliy takliflar ishlab chiqadi.
Nazariy mazmun	Korrupsiya tushunchasi va uning asosiy shakllari. Korrupsiyaning sabablari va oqibatlari. Korrupsiyaga qarshi kurashishning

Yo‘nalish	Mazmuni
	huquqiy asoslari. Ta’lim tizimida korrupsiyaviy xavflar. Manfaatlar to‘qnashuvi. Shaffoflik va ochiqlik. Korrupsiyaning oldini olish mexanizmlari. Pedagogning korrupsiyaga qarshi huquqiy va axloqiy mas’uliyati.
Amaliy faoliyat	Ta’lim tizimida uchrashi mumkin bo‘lgan korrupsiyaviy vaziyatlarni tahlil qilish; korrupsiyaviy xavflarni aniqlash; manfaatlar to‘qnashuvi holatlarini aniqlash; vaziyat bo‘yicha qonuniy yechim ishlab chiqish; korrupsiyaning oldini olishga qaratilgan takliflar ishlab chiqish.
Muammoli vaziyat	Ta’lim tashkilotida pedagog yoki mas’ul xodimga xizmat vazifasini bajarish bilan bog‘liq holda noqonuniy manfaat taklif qilindi. Tinglovchilar vaziyatni tahlil qilib, undagi korrupsiyaviy xavfni aniqlaydilar va qonuniy harakatlar ketma-ketligini belgilaydilar.
Metodlar	“Aqliy hujum”, keys-stadi, vaziyatli tahlil, “Besh nega?”, guruhda ishlash, munozara, “Huquqiy ekspert”, muammoli ta’lim, rolli o‘yin.
Ta’lim vositalari	Normativ-huquqiy hujjatlar, keyslar, tarqatma materiallar, taqdimot, videomateriallar, elektron huquqiy axborot resurslari, sxema va jadvallar.
Mustaqil ish	Korrupsiyaga qarshi kurashishga oid normativ-huquqiy hujjatni o‘rganish va ta’lim tizimiga taalluqli normalarni aniqlash.
Baholash	Korrupsiya tushunchasini to‘g‘ri izohlash; korrupsiyaviy xavfni aniqlash; tegishli huquqiy normani topish; vaziyatga asoslangan yechim taklif qilish; amaliy topshiriqda faol ishtirok etish.
Kutiladigan natija	Tinglovchi korrupsiya va korrupsiyaga oid huquqbuzarliklarning mazmunini biladi, ta’lim tizimida korrupsiyaviy xavf mavjud bo‘lgan vaziyatlarni aniqlay oladi, ularga huquqiy baho beradi va korrupsiyaning oldini olish bo‘yicha qonuniy hamda amaliy choralarni belgilay oladi.
Shakllanadigan kompetensiya	Korrupsiyaga qarshi huquqiy savodxonlik, korrupsiyaviy xavflarni aniqlash, manfaatlar to‘qnashuvini baholash, huquqiy vaziyatni tahlil qilish va korrupsiyaning oldini olish bo‘yicha kasbiy qaror qabul qilish kompetensiyasi.

4. Amaliy mashg‘ulot uchun namunaviy topshiriqlar

1-topshiriq. “Korrupsiya yoki yo‘qmi?”

Tinglovchilarga turli vaziyatlar beriladi. Masalan:

- o‘quvchining bahosini oshirish evaziga manfaat taklif qilinishi;
- tanish-bilish asosida ishga qabul qilishga ta’sir ko‘rsatish;
- xizmat mavqeidan shaxsiy manfaat uchun foydalanish;
- qarindoshiga oid masalani ko‘rib chiqishda xolislikka shubha tug‘ilishi.

Guruhlar har bir vaziyatni tahlil qilib, **korrupsiyaviy xavf mavjud yoki mavjud emasligini** va o‘z xulosasining sababini ko‘rsatadi.

2-topshiriq. “Huquqiy yechim”

Vaziyat:

Ta’lim tashkilotida xodimga muayyan masalani tezroq hal qilib berish evaziga noqonuniy manfaat taklif qilindi.

Tinglovchi:

1. Vaziyatdagi korrupsiyaviy xavfni aniqlaydi.
2. Unda ishtirok etayotgan tomonlarning harakatlariga huquqiy baho beradi.
3. Tegishli normativ-huquqiy hujjatni aniqlaydi.
4. Xodim qanday qonuniy harakat qilishi kerakligini belgilaydi.
5. Korrupsiyaning oldini olish bo‘yicha taklif beradi.

3-topshiriq. “Manfaatlar to‘qnashuvini aniqlang”

Tinglovchilarga bir nechta kasbiy vaziyat beriladi. Ular:

vaziyat → manfaat → ehtimoliy xavf → huquqiy yechim → oldini olish chorasi

ketma-ketligi asosida tahlil qiladilar.

4-topshiriq. “Korrupsiyaga qarshi muhit”

Guruhlar ta’lim tashkilotida korrupsiyaviy xavflarni kamaytirish bo‘yicha **5 ta amaliy taklif** ishlab chiqadilar.

Masalan:

- qaror qabul qilish jarayonida shaffoflikni oshirish;
- hujjatlar va xizmatlardan foydalanish tartibini ochiq tushuntirish;
- manfaatlar to‘qnashuvining oldini olish;
- murojaat va shikoyatlarni ko‘rib chiqish mexanizmlarini takomillashtirish;
- xodimlarning huquqiy savodxonligini oshirish.

6. Asosiy normativ-huquqiy tayanch

Mazkur mavzuda, avvalo, **O‘zbekiston Respublikasining “Korrupsiyaga qarshi kurashish to‘g‘risida”gi Qonuni**, shuningdek korrupsiyaga qarshi kurashish, manfaatlar to‘qnashuvi, davlat fuqarolik xizmati va ta’lim sohasiga oid amaldagi normativ-huquqiy hujjatlardan foydalanish maqsadga muvofiq.

9. Mashg‘ulotlarning metodik ta’minoti

№	Metodik vosita	Qo‘llash shakli
1	Taqdimot materiallari	Nazariy mashg‘ulot
2	Normativ-huquqiy hujjatlar	Hujjat tahlili
3	Keyslar	Amaliy mashg‘ulot
4	Vaziyatli topshiriqlar	Guruhli ish
5	Test topshiriqlari	Joriy/yakuniy nazorat
6	Elektron huquqiy resurslar	Mustaqil ish
7	Tarqatma materiallar	Seminar va trening

7. Yakuniy nazorat

Yakuniy nazorat ikki qismdan iborat bo‘lishi mumkin:

1-qism. Test

Tinglovchiga modul mavzulari bo‘yicha test topshiriqlari beriladi.

2-qism. Amaliy topshiriq

Vaziyat:

Ta’lim tashkilotida pedagogning kasbiy faoliyatiga tegishli bo‘lmagan topshiriq berilishi yoki ta’lim oluvchining huquqi buzilishi bilan bog‘liq vaziyat yuzaga keldi.

Tinglovchi:

1. Vaziyatni tahlil qiladi.
2. Muammoning huquqiy jihatini aniqlaydi.
3. Tegishli normativ-huquqiy hujjatni topadi.
4. Tegishli modda yoki bandni ko‘rsatadi.
5. Vaziyatga huquqiy yechim beradi.

8. Foydalaniladigan asosiy normativ-huquqiy hujjatlar

1. **O‘zbekiston Respublikasi Konstitutsiyasi.**
2. **O‘zbekiston Respublikasining “Ta’lim to‘g‘risida”gi Qonuni.**
3. **O‘zbekiston Respublikasining “Pedagogning maqomi to‘g‘risida”gi Qonuni.**
4. O‘zbekiston Respublikasining **Mehnat kodeksi**.
5. Bola huquqlarini himoya qilishga oid qonun hujjatlari.
6. Ta’lim sohasiga oid O‘zbekiston Respublikasi Prezidenti farmonlari va qarorlari.
7. O‘zbekiston Respublikasi Vazirlar Mahkamasining ta’lim sohasiga oid qarorlari.
8. Ta’lim sohasidagi vakolatli davlat organlarining normativ-huquqiy hujjatlari.

9. Ta’lim tashkilotlari faoliyatini tartibga soluvchi nizom va yo‘riqnomalar.
10. Ta’lim sohasidagi boshqa amaldagi normativ-huquqiy hujjatlar.

Elektron manba: O‘zbekiston Respublikasi qonunchilik ma’lumotlari milliy bazasi — **LexUZ**.

Asosiy va qo‘shimcha adabiyotlar

Asosiy adabiyotlar

1. O‘zbekiston Respublikasi Konstitutsiyasi.
2. O‘zbekiston Respublikasining “Ta’lim to‘g‘risida”gi Qonuni.
3. O‘zbekiston Respublikasining “Pedagogning maqomi to‘g‘risida”gi Qonuni.
4. O‘zbekiston Respublikasining Mehnat kodeksi.
5. Ta’lim sohasiga oid Prezident farmonlari va qarorlari.
6. Ta’lim sohasiga oid Vazirlar Mahkamasi qarorlari.

Qo‘shimcha adabiyotlar

1. Pedagogika bo‘yicha o‘quv qo‘llanmalar.
2. Ta’lim huquqiga oid ilmiy-uslubiy adabiyotlar.
3. Pedagoglarning kasbiy faoliyatiga oid metodik tavsiyalar.
4. Ta’lim tashkilotlarida huquqiy madaniyatni shakllantirishga oid uslubiy materiallar.
5. Elektron huquqiy axborot resurslari.

Modul bo‘yicha kutiladigan yakuniy natija

Modul yakunida tinglovchi:

Biladi — ta’lim sohasidagi asosiy normativ-huquqiy hujjatlarni va ularning mazmunini;

Tushunadi — ta’lim jarayonida qonunchilik talablariga rioya qilishning ahamiyatini;

Bajara oladi — zarur normativ-huquqiy hujjatni mustaqil izlash, tegishli modda va bandni aniqlash hamda uni kasbiy faoliyatda qo‘llashni;

Kompetensiyaga ega bo‘ladi — pedagogik faoliyatda huquqiy vaziyatlarni mustaqil tahlil qilish, qonunchilik asosida qaror qabul qilish va o‘z kasbiy huquqlarini qonuniy himoya qilish bo‘yicha.

Sillabusning qisqa metodik formulasi

Bilim → Tushunish → Tahlil → Huquqiy asoslash → Amaliy qo‘llash → Mustaqil qaror.

Ijtimoiy iqtisodiy fanlar metodikasi kafedrasi mudiri : Sh.Abduraimov

O’qituvchi: D.Axmadjonova